

במשעול החסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמודי בעש"ט הקדוש

גיליון עג | פנחס פ"ה

איש על העדה – איש אשר רוח בו

'רועה טוב ונאמן': וכשני נביאים בסגנון אחד, הנה גם באוהב ישראל מתאר את אותן שלושת הבחינות של עובדי ה' רק במילים עשירות יותר. שהם כשרפים, חיות, ואופני הקודש. ואם נישאר לפי הסדר של בעל אהב"ש, הנה הדרגה הנמוכה בחינת ה'נפש' הם 'הבעלי בתים' כשרי ישראל בעלי משא ומתן. והם אופני וגלגלי מרכבת הקודש של הקב"ה. בחי' ה'רוח' הם 'אותן הצדיקים אשר חפצם בתורת ה' ובתורתו יאגו יומם ולילה לשמה ללמוד וללמד לשמור ולעשות' בפועל ממש. והם בחינת ה'רוח' החיה בפועל בכל מעשה ומרכבת קדשי ישראל ב'חיות' של קודש. חיוניות מורגשת ופעילה בעיקר בלימוד התורה 'ללמוד וללמד לשמור ולעשות'. בעוד שה'בעלי בתים' הרי הם 'טרודים בכל עת בעסקי פרנסת ביתם'. הם אינם עוסקים כלל בתורה ובמצוות כסדר ובתמידות, וכלשונו הק' רק 'לפעמים בא להם מחשבה טובה וכשירה לילך ולשמוע ברכו וקדושה או ללמוד קצת או להתפלל וליתן צדקה וכדומה'. ואילו בחי' ה'נשמה', הם עובדי ה' בעיקר בנשמתם פנימה בבורות ושורפת כ'שרפים', ועיקר מהותם היא בגודל התלהבות ותשוקה באהבה ויראה. והם 'אותן הצדיקים אשר בכל עת ורגע לבם בוער בקרבם מוגדל התלהבות ותשוקות ואהבתם ויראתם להבורא בהוב"ש הנכבד והנורא, ובכל עת מוסרים נפשם וגופם לעבודתו ית'. והם הפנימיות של אותה מרכבה.

יפקוד ה' אלהי הרוחות וגו' יהושע וגו' אשר רוח בו וגו'. הנה בבחי' כללות ישראל ישנו בחי' שרפים וחיות הקודש ואופנים. שרפים נק' אותן הצדיקים אשר בכל עת ורגע לבם בוער בקרבם מוגדל התלהבות ותשוקות ואהבתם ויראתם להבורא בהוב"ש הנכבד והנורא ובכל עת מוסרים נפשם וגופם לעבודתו ית'. אלו הם בחי' שרפים והם בסוד נשמה. ובחי' חיות הקודש הם אותן הצדיקים אשר חפצם בתורת ה' ובתורתו יאגו יומם ולילה לשמה ללמוד וללמד לשמור ולעשות, הם המה הנק' חיות הקודש כי התורה היא עץ חיים הוא למחזיקים בה והוא החיות הקדוש והנצחי והם בסוד רוח. ואופנים הם הבעלי בתים כשרי ישראל בעלי משא ומתן, והמה בסוד נפש כי כללות ישראל הם ג"כ בבחי' קומה שלימה עם נר"ג. ואופנים הוא מלשון גלגל החזור בעולם זה עולה וזה יורד והם טרודים בכל עת בעסקי פרנסת ביתם. ולפעמים בא להם מחשבה טובה וכשירה לילך ולשמוע ברכו וקדושה או ללמוד קצת או להתפלל וליתן צדקה וכדומה.

ובדבריו הק' גם כבר בא הביאור מדוע צווה ה' על משה למנות דווקא את יהושע למנהיג ישראל בהיותו רק במידה הבינונית בבחי' רוח של 'חיות הקודש' ולא מבחינת נשמה. בהיות משרע"ה 'רועה נאמן לישראל', וביקש שגם ממלא מקומו יהיה 'רועה טוב ונאמן'. ומפני שה'מחשבה טובה וכשירה לילך ולשמוע ברכו וקדושה או ללמוד קצת או להתפלל וליתן צדקה וכדומה' שיש לאותם 'בעלי בתים' בישראל הנה 'אות המחשבה טובה בא להם רק מבחי' אותן הצדיקים אשר בתורת ה' חפצם אשר הם בחי' חיות הקודש מהם נמשך להם זו המחשבה טובה'. לכן נצטוו שיהיה המנהיג הבא אחרי דווקא מבחי' רוח. וזהו מ"ש במעשה מרכבה כי רוח החיה באופנים. ומפני שהצדיקים הבינוניים בחי' רוח, רק הם מחזיקים ברוחם גם את הבעלי בתים בעלי המשא ומתן, בעוד שמהצדיקים בחי' ה'נשמה', הבורחים ושורפים בגודל התלהבות, אין להם מאומה. ככהמשך דבריו שם.

וזאת המחשבה טובה בא להם {לישראל שהם בע"ב בחי' אופנים} רק מבחי' אותן הצדיקים אשר בתורת ה' חפצם אשר הם בחי' חיות הקודש מהם נמשך להם זו המחשבה טובה. וזהו מ"ש במעשה מרכבה כי רוח החיה באופנים. היינו שהחיות של האופנים נמשך רק מרוח {של} החיות הקודש. וכן ובהנשא החיות האופנים לעומתן, ומשרע"ה היה רועה נאמן לישראל וביקש מהקב"ה שיפקוד על ישראל רועה טוב ונאמן, ולזה השיב לו השי"ת קח את יהושע איש אשר רוח בו. היינו רוח החיות הקודש וכמבואר. כי משה היה בסוד נשמה ויהושע בסוד רוח. והבין כ"ז היטב:

'עובדי ה' בנשמתם': והדברים כולם נפלאים עד מאוד, למה יצליחו יותר הצדיקים בחי' רוח מהצדיקים שבבחי' נשמה. והבחינה מהותית חדה בין עובדי ה' בנשמתם ולבין עובדי ה' ברוחם ובגופם, נתן תלמיד הרב בעל התניא, הרר"א מהאמיל בספרו חנה אריאל פ' עקב. שעובדי בנשמתם עובדים את ה' בעיקר במחשבותיהם 'בהתבוננות בעניין ייחודו של הקב"ה בעולם', ואינם מרגישים את עצמם כלל בישותם כדבר מה וקדושתם רבה עד מאוד. אמנם עובדי ה' בגופם שהוא ב'זריות' ובוותיקות להכניס כל מחותניו בעבודת ה', הנה הוא מרגיש את עצמו, ושם - ככהב"ש הנ"ל, יכולה להיות ניקת ושליטת החיצונים.

משרע"ה ביקש גם על הנהגת כל הדורות הבאים: בספרי החסידות ישנם ד"ת והגדרות רבות בטיב מנהיגי ישראל אותם ביקש משרע"ה מאת ה' בתפילת 'פקוד ה' אלוהי הרוחות'. והנה בעצם מה לנו ללמוד על טיבם של מנהיגי ישראל ואך הם ראויים להיות, ומה ביכלתנו לעשות לזה. אבל אמר הר"ם, שתפילת משרע"ה לא הייתה רק על הזמן ההוא אלא הוא תפילה פועלת לכל דור ולכל יהודי אשר רוצה להטות עצמו אצל צדיקים, שיוכה למנהיג של אמת, בהגדירו כמה מהתכונות הבסיסיות המחוייבות להיות אצל מנהיג ישראל, ולא ש'כל ריק ופוחז יוכל להיות עליהם רועה ומנהיג'. והתפילה הזו מסייעת למבקש האמת גם כיום להבחין בין מנהיג ראוי ומתאים לו לבין אלה שאינם מתאימים ואינם ראויים, אף אם הם אנשים באמת גדולים, וכמשי"ת.

בשבת הראשונה להנהגתו {של הר"ם} אמר: החסידים צריכים מנהיג ומבקשים מהשי"ת: 'יפקוד ה' אלוהי הרוחות וגו' איש על העדה אשר יצא לפניו, שינחם בדרך טובה. ואשר יבוא לפניו, שיהיה מוכן להיות כפרתו של הקטן בישראל. ולא תהיה עדת ה' הפקר כצאן אשר אין להם רועה - אשר כל ריק ופוחז יוכל להיות עליהם רועה ומנהיג'. (ליקוטי הר"ם ערך צדיקים) ועוד שם בפ' פנחס; (בתרגום מלשון יידיש) תפלת משרע"ה לא הייתה רק על אז, אלא גם על הזמן הזה, ולכן הראו למשרע"ה דור ודור ודורשיו, דור דור ומנהיגיו. ואם רוצים 'יך צו בייגן' - להטות את עצמו להצדיק, יוכל לפעול תפלת משרע"ה גם עתה. (והם הדברים בקדושת לוי באמרה השנייה על 'פקוד ה') וזהו וידבר משה אל ה' לאמר, בכאן לאמר, לכאורה הוא מיותר, כי למי יאמר. רק באמת שמשה ביקש זה שהשם יתברך יעמיד מנהיג טוב על ישראל ולא על דורו לבד ביקש רק ביקש על כל הדורות הבאים. וזהו לאמר, לכל הדורות הבאים ביקש כן. (וכן בשפ"א תרמ"ח)

'מנהיג מבחי' הממוצע': והנה בספר אהבת שלום פרשת פנחס, באחד מהעניינים הרבים שבין צדיקים ומנהיגים ובין תלמידיהם ומקושריהם, כתב על שלושת הסוגים באופנים של עובדי ה' ומאיה מהם צריך לבוא ולהיות המנהיג בישראל. ישנה 'כת' של אנשים מעשיים בעיקר, שהם מ'עולם העשייה' בלבד, עולם שהוא ה'מדברי' והשומם, שהם בחי' נפש. יש 'כת' של אנשי 'רוח' רוחניים ויוצרים, הפועלים ב'שדה' ה'יצירה' מקום שהרוח היוצרת פועלת בעולם הממשי כשדה 'שיש שם זריעה וישוב ושדות וכרמים'. וה'כת' השלישית הם אנשי 'נשמה' שקדושתם הרבה הוא בחי' דירה ו'בית' מיושב וקבוע להם. ומנהיג ישראל צריך להיות דווקא מותק בת אנשי הרוח.

יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה גו', ואחר כך נאמר קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו. להבין זה, יש לפרש על דרך זה, דהנה ישנם שלוש בחינות כתות בישראל, כת א' הן בחינת נפש בחינת מלכות בחינת עולם העשייה, ששם יש שליטה ואחיה לחיצונים, על דרך הכתוב ומלכותו בכל משלה, ואפילו בקליפות, והיא נקראת בחינת מדבר, ארץ לא זרועה, והיא מקום תהוה ושוממו. והכת הב' הן בחינת רוח בחינת עולם היצירה, ושם אין שליטה כל כך לחיצונים, כי שם הן שוה בשוה, והיא בחינת ממוצע, בחינת שדה שיש שם זריעה וישוב שדות וכרמים. והכת הג' הן בחינת נשמה בחינת עולם הבריאה עולם הנשמות, ושם אין שום שליטה לחיצונים, כי שם רבה הקדושה על הקליפה, והיא בחינת בית בחינת דירה, והיא יותר ישוב משדות הכרמים.

והנה משרע"ה ביקש שמנהיג ישראל יבוא דווקא מי שהוא עצמו 'מבחי' הממוצע' מהכת של אנשי הרוח, שזכו לבחי' שדה של 'מקום ישוב שדות וכרמים', וזה מה שהיה יהושע. 'בחינת רוח ודרך הממוצע' ורק הוא היה 'רועה נאמן ומנהיג בישראל'. והדברים נפלאים מדוע היה הוא עצמו רק מבחי' הממוצע וגם דרכו ממוצעת ולא יאה המנהיג בישראל מהכת של אנשי הנשמה המעולים והקדושים. ומדוע הוא צריך דווקא לזריעת שדות וכרמים יותר מאשר בית ודירה שלמה של קדושה.

וזו היתה כוונת משה רבנו ע"ה בתפלתו יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה, פירוש שלפניך ית"ש הלא גלויות כל הנסתרות ויודע אתה מי שזכה לבחינת רוח בחינת שדה מקום ישוב שדות וכרמים בחינת ממוצע, שאינו מן עולם התהוה, והוא בוודאי יכול להיות מנהיג ישראל ורועה נאמן. והשיבו השי"ת למשה רבנו ע"ה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו דייקא, פירוש קח את יהושע כי הוא בוודאי זכה לבחינת רוח דרך הממוצע, והוא יהיה רועה נאמן ומנהיג ישראל וד"ל.

דהנה ידוע בעבודת ה' ית' יש ב' מדריגות. {יש} עובדי ה' בנשמתם, שעסק ההתבוננות וההשגה הוא בענין יחודו של הקב"ה בעולם יחודי ויחודי וכל כיוצא בה כידוע ליוצרים. וזה נקרא בחי' ענוה, כי אין בזה שום הרגשת הישות בעצמו, מאתר שהוא טרוד ועסוק בהשגת יחודו ית' שאפס בלעדו וכו'... לאסתכלא ביקרא דמלכא עילאה. וההסתכלות הוא בכוח הנשמה המכרת את בוראה ביחודו ית' הנעלם מכל העולמות עצמן. ויש בחי' עובדי ה' בגופם, הוא ענין הזריזות והוויכיות להכניס כל כוחותיו בעבודת ה', שהוא בבחי' ישות עצמו דוקא. ובבחי' זו יוכל להיות יניקת החיצוניים ח"ו בישות והחשיבות לעצמו שהוא עובד ה'. ואפי' העסק בחכמת התורה בעיון ועמל נאמר ג"כ 'ראית איש חכם בעיניו, תקוה לכסיל ממנו.

עבודת 'שדה וכרם': ובספרו שני המאורות (טו:) נתן גם את הבדל ה'עבודה' ביניהם, בין עבודה בחי' בית ועבודה בחי' שדה וכרם שבאהב"ש הנ"ל. והוא שעיקר עבודת בעלי ה'נשמה' אינה מתרחשת אלא במוחם בפעולת המחשבה והדעת שלהם בלבד. כל הישיגיהם וההשגותיהם עליוניותם וירידותיהם הם רק במחשבתם שלהם ובמושגיהם שלהם לתיקון עצמם, והוא רק ענין אישי שלהם של 'שלימות האדם לעצמו' בלבד. ואף שיש להם את לימוד התורה ומעשי המצוות כמו כל יהודי, הנה עיקר מהותם ודגש עבודתם ומטרתה היא ההתלהבות והתשוקה 'לפני ואחר' של ה'מסירת נפש' בנשמתם. וכמו שכינה אותם באוהב ישראל השרפים שהם 'הצדיקים אשר בכל עת ורגע לבם בוער בקרבם מגודל התלהבות ותשוקות ואהבתם ויראתם להבורא בחוב' שהנכבד והנורא ובכל עת מוסרים נפשם וגופם לעבודתו ית'. והם לא הצדיקים ברוחם בחי' חיות הקודש שהדגש שלהם הוא רק בעניינים שברוח וביצירה, דהיינו לימוד תורה מרובה ועבודה תמידית, 'אשר חפצם בתורת ה' ובתורתו ית' יומם ולילה לשמח וללמוד וללמד לשמור ולעשות'. ובוודאי לא הצדיקים שהדגש בעבודתם שלהם הוא בעיקר במעשיהם בגופם דהיינו קיום מירבי של מעשי מצוות גולמיות. ואף שעבודת הנשמה במוחם ובמחשבותיהם היא עבודה יקרה ונעלה וגם מעוררת גם למעלה בעולמות העליונים מדריגות גבוהות, הנה אינה בגדר מצווה ואין בה ברכת המצוות, מפני שאין בה מעשים ואין ממנה לתיקון העולם הגשמי שהוא קניינו ורכושו של הקב"ה בחי' שדה וכרם, ולא כלום.

{והשגת} הדעת, הגם שאמר הכתוב וידעת היום וגו' בלשון צווי אפ"כ מוני המצוות לא מנו מצווה זו בתר"ג מצות. רק בזה"ק איתא פקודא למנדע דה' הוא האלקים... שענין {השגת} הדעת הוא שלימות האדם במה שהוא אדם לעצמו על כן אין זה נק' עבודת המלך הקב"ה. כי ענין עבודה היא לשון תיקון כמו 'עורות עובדים', וכענין הפקת כוח ורצון וזולתו כמו עבודת שדה וכרם, להוציא כוח השדה והכרם אל הפועל בצמיחת וגידול הפירות. והן ענין התר"ג מצוות שהן כמו עבודת המלך לתקן קנינו ורכושו ולהביא שלימותם אל הפועל... וככה המצוות הן תיקון העולם להיות מוכן לשבתו ית'. והיינו ברור הניצוצות דקדושה שהיו נעלמים ושקועים תחת ממשלת ק"ג להעלותם אל קדושת רצונו העליון ב"ה שבמצות. אבל הדעת הגם שבמוחו מקיים 'דע את אלקי אביך', הרי תקיעת המחשבה בזה בחוץ {אף} שהוא פעולת הדעת היא פעולה יקרה ורצויה מאד לקב"ה, {מ"מ} אין זה אלא תיקון הנר"נ עצמו. ואף שבאעתדל"ת זו מעורר למעלה ג"כ המשכת מוחין דא"א בזה"א ונקראים 'עובדי ה' בנשמתם' שהיא עבודה יקרה ומאד נעלה. מ"מ אין מברכין שום ברכה על עבודה זו, כי איננה עבודת המלך לתיקון העולם דשמים וארץ וכל צבאם שהם קניינו של הקב"ה... {ורק} כשהוא פועל בגוף התפעלות האהבה והיראה אז נק' ונמנה באמת בשם מצוה מתר"ג מצוות.

שיהיה הגוף גם כן עיקר תאוותו לעבודת ה': ולכן כבקדושת לוי באימרה השלישית על יפקוד ה', כשיבקש משרע"ה מינוי מנהיג שימלא מקומו פנה אל הקב"ה בתואר 'אלוקי הרוחות' שכוונתו שהקב"ה באמצעות מנהיג ישראל החדש, יוכל להשפיע שפע קדושה כזה שלא רק בנשמה ובמוח יביעה, אלא קדושה כזו שגם הגוף בבחי' הרוח יבין אותה ויתאוה גם בכוח הגוף לעבודתו יתברך.

או יבואר, אל אלהי הרוחות לכל בשר, הכלל {נשמת} אדם עיקר התאוה שלו לעבודת ה', רק הגוף הוא שיש לו תאוות הגשמיות. ובאמת הגוף והנשמה שניהם מעשה ה' וכאשר יש כח בנשמה מן ה' על עבודתו יתברך, כן היכולת ביד ה' שיהיה הגוף גם כן עיקר תאוותו לעבודת ה'. ונמצא יש לנו טענה אל הקדוש ברוך הוא לסלוח לנו עונותינו כיון שהכח ביד הקדוש ברוך הוא שיתן הכח בהגוף לשעבד אותו לעבודתו יתברך. והנה הנפש המתאוה לעבודת ה' נקרא רוח כנאמר רוח ה' דיבר בי, והגוף נקרא בשר. וזהו אל אלהי הרוחות, אתה המתאווה לעבודתך כן תהיה לכל בשר, זהו הגוף כנ"ל:

'לא היו יכולים בני דורו להשיג שכלו': והנה עבודת ה' של בעלי בחי' הנשמה אינה מובנת ואינה שייכת להמונים וגם מטעה אותם ועיניהם כהות בטעויות גדולות וחמורות וטענות ותערומות על מנהיגם. ובהגדרת השפ"א כבר הבין משרע"ה 'כי אין הדור נמשכן אחריו' בגודל בהירות שכלו השגותיו ומחשבותיו, וכשניסו ו'שמו רעיונם ושכלם להעמיק ולעיון בבחינותיו, באו לידי טעות'. לכן ביקש שממלא מקומו יהי 'איש כפי שכלם' שזמנו 'שיגו דרכי עבודה כפי מוח שלהם'. כבמאור ושמש פרשת פנחס.

והנראה בכל זה דהנה מצינו שדורו של משה כמה פעמים היו מתרעמין ומתלוננים עליו, אף על פי שראו יקר תפארת גדולתו שעשה נסים הרבה ועיר גבורים עלה חכם והוריד עז מבטחה ועל כל זאת לא שמו לבם גם באו לידי טעות. ודורו של יהושע היו עובדי ה' באמת, והכתוב העיד עליהם ויעבדו בני

ישראל את ה' כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים וגו', ובוודאי לא היה זאת חלילה מחמת פגם משה חס ושלום. אך הענין הוא כן, מחמת גודל בהירות השכל של משה וגודל קדושתו שנתעלה יותר מכל הנבראים והוא היה מבחר היצורים שעלה למרום ולקח התורה ממקום רם ונשא אשר אין שום מלאך ושרף יכול לעלות שם, על כן לא היו יכולים בני דורו להשיג שכלו ואפילו בבחינותיו הקטנים לא השיגו, ואף על פי כן שמו רעיונם ושכלם להעמיק ולעיון בבחינותיו לכן באו לידי טעות שהטעות בא על ידי שמעמיק בשכל בדבר עמוק ואין המוח שלו יכול לסובל להשיגו על בוריו, כמו מי שרוצה להביט בשמש ואינו יכול מגודל בהירותו שעיניו כהות. ומפני זה היה ההכרח שיסתלק משה למרום וימלא מקומו איש כפי שכלם אשר יוכלו לסבול וממנו יוכלו להשיג דרכי עבודה על נכון כפי מוח שלהם.

'ילמד להפחותים ממנו': ועבודת הרבים ברוחם ובגופם אף שהוא מועטת בגדולתה ובערכה לערך עבודת הצדיקים הגדולים העובדים בנשמתם, הנה הקב"ה 'בוחר במצוה שיש לכל איש ישראל חלק בו, וזהו חשוב לפניו ית' ש יותר מאיזה יחיד שזוכה למלוכה שכולו תכלת וכן לבית מלא ספרים'. וזהו שבחם של אנשי ה'רוח' לומדי התורה החכמים, שהיא כבאוה"ה הנ"ל, ללמוד על מנת ללמד לאחרים, 'להוסיף לעצמו ולאחרים'. כבשפת אמת קרח תרס"ד.

וכן איתא יפקוד ה' איש על העדה דרשו חז"ל שידע להלך נגד רוח של כל אחד ואחד. א"כ ודאי מרע"ה כך הי'. וכ"כ מורשה קהלת יעקב שתורת משה כולל כל דיעות שבכלל ישראל... ואיתא ת"ח מרבין שלום ורב שלום בוניך. ולא אמרו חכמים רק תלמידי חכמים שזה שלימות התורה שהחכם יוסיף תמיד על חכמתו וילמוד מן הגדול ממנו. וגם ילמד להפחותים ממנו. כי החכמה מצד עצמה אינה מעלת האדם שהרי נגזר על הטפה אם יהי' חכם או טיפש אבל צדיק ורשע לא נגזר. ולכן עיקר שבח החכם כשהחכמה מביאתו לעסוק תמיד בתורת ה' להוסיף לעצמו ולאחרים... ובקרח כתיב ויקח לעצמו שהי' חכם לעצמו וזה נפשע מקרית עז. ואיתא שהלביש להר"נ איש טליתות שכולם תכלת כו'. והענין הוא שהקב"ה בוחר במצוה שיש לכל איש ישראל חלק בו. וזהו תורת ה' תמימה כמ"ל אומר המבשרות צבא רב. ולכן נתן פתיל תכלת שזו הארה המועטת נמצא בכל מלבוש של איש ישראל. וכמו כן מזוהה בפתח של כל דירת איש ישראל. וזהו חשוב לפניו ית' ש יותר מאיזה יחיד שזוכה למלוכה שכולו תכלת וכן לבית מלא ספרים. כי מצות הציבור היא עולה על כולן.

צדיק מ'סיטרא דמרה שחורה': והנה עוד אחת מן הטעויות הגדולות הנובעות מהנהגת אותם צדיקים גדולים שהם 'במדריגה גדולה' אך עדיין 'אין זה אמת לאמתו', כאשר היא נראית ונחזית לעיני ההמונים שאינם מבינים אותה. ואלמלא כתבו אותם תלמידי הבעש"ט במפורש לא היינו מעלים זאת כלל בדעתנו. והיא שמגודל מדריגתו 'מוצא חסרונות תמיד בעצמו ומתערעם על עצמו ונראה כמי שמועס' וחייב תמיד להתבודד ולהתנתק מקהלו. ואף כשהם מתאספים ומתקבלים אליו נכנסים כולם אל כעסו ותרעומותיו וה'סיטרא דמרה שחורה' שלו, באשר הוא רואה את הכול ואת כולם דרך עבודתו השכלית האישית, שבעיניו הוא פגומה וחסרונות. ואין 'דעתו מעורבת עם הבריות' לראותה כמות שהיא ומש"כ להעריך אותה ולחיות ממנה בשמחה. וכמו שתיאר זאת במאור ושמש פרשת ויחי בשם הרה"ק מראפשיץ.

ונראה דהנה מדרך איש הישראלי שזוכה ליראה אמיתית ועובד את ה' יתברך באמת הגמור, וזה מוצא חסרונות תמיד אצל עצמו וקטן ושפל תמיד בעיני עצמו ומוצא תמיד עבירות שעשה הגם שהם קלים כשערה הם בעיניו כעובי הקורה ומתערעם על עצמו, ועל ידי זה כשבאים בני אדם לדבר עמו נראה כמי שכוועס, אבל באמת שכוועס על עצמו על קיצורו בעבודת ה' כנ"ל. וזה ששמעתי מפי הרב החסיד המפורסם בוצינא קדישא מו"ה נפתלי נ"י אב"ד דק"ק ראפשיץ שאמר שזהו דאיתא בגמרא האי תלמיד חכם שרתח אורייתא הוא דרתח ביה, דהיינו כנ"ל על ידי שלא עסק בתורה כראוי לו בדחילו ורחימו וכדומה ושלא קיים מצוות התורה כראוי לו על ידי זה הוא בכעס על עצמו. וצדיק כזה אינו יכול להיות עם הבריות רק הוא בפני עצמו עובד ה' לפי שכוועס תמיד על עצמו על איזה ביטול שאירע לו, דהיינו לדבר עם הבריות במילי דעלמא וכדומה לפי שמבטל מעבודת ה' אז... ולכן צריך תמיד להיות בהתבודדות בפני עצמו... ויקרא בלשון אשכנז פרו"ם, ועל ידי כן אי אפשר להם להתערב עם הבריות כנ"ל והם בפני עצמם בהתבודדות ובסוד... והגם שמקהילים את עצמם לפעמים ביחד, גם כן הוא במרה שחורה ואינם אז בשמחה כדמבעיא להו... אבל דרך זה הגם שהוא מדריגה גדולה אף על פי כן אין זה אמת לאמתו והוא עדיין בסיטרא דמרה שחורה. וצריך לידע נאמנה כשיודמן לו איזה ביטול כגון לדבר עם בני אדם וכדומה במילי דעלמא שזהו גם כן עבודת ה', וצריך לעבוד ה' בכל אופנים שבכולם לא באופן אחד תמיד, כמאמר הכתוב בכל דרכיך דעהו, וצריך להיות תמיד בשמחה והגם שמקצר לפי דעתו בעבודת ה' בכמה ענינים ומצער את עצמו אף על פי כן צריך להיות אחר כך תיכף בשמחה ויחיה דעתו מעורבת עם הבריות... בין עם אנשים שהם במדריגה קטנה ונקראים בלשון יעקב ובין עם אנשים שהם גדולי הערך ונקראים בשם ישראל עם כולם יהיו דעתם מעורבת בהם ויהיו תמיד בשמחה וזהו עבודה שלימה כנ"ל.

'להמשיך רחמים גם מצידנו': ועוד דברים נשגבים מואת כתב בעצמו בורע קודש פ' פנחס, שהצדיק ה'נשמתו' בלבד אינו מכין כלל את ערך העבודה של המוני כלל

ישראל ברוחם וגופם ואת המלחמה הגדולה שיש להם עם היצירה, ו'נדמה לו שאין יצר הרע כלל בעולם, ואין ראוי רק להיות תמיד דבוק בה'. ואף בתפילתו עליהם, הוא מסכים ומבין בדעתו את גודל חטאם וסכנותם ושאין ראויים מצידם לחסד, וכל בקשתו לסליחה ומחילה מאת ה', אינה רק בשל הכרתו בגודל חסדי ה' 'שאין שיעור וערך לרחמנותו יתברך'. לעומת הצדיק בעל הרוח ה'יודע איך המלחמה גדולה מאוד, ויכול להמשיך רחמים גם מצידו'.

והנה מי שהוא במדרגת נשמה אי אפשר ללמד כ"כ זכות על ישראל - לומר שהם בשר ודם, ואי אפשר [להם] להשמר כל כך מחטא, שהיצר הרע גדול מאוד, עד שיתברך אומר ואשר הריעותי על בריאת יצר הרע. - שכיון שהוא במדרגת נשמה, שמשתוקקת תמיד לבוראה, ותמיד דבוק אליו יתברך, נדמה לו שאין יצר הרע כלל בעולם, ואין ראוי רק להיות תמיד דבוק בה'. רק שמשה היה שושבינא דמלכא, ומבחינה זו המשיך רחמים, כמו שמצינו שכשרצה משה לבקש רחמים, עם כל זה אמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה וגו', רק שהיה מבקש רחמים מצדו יתברך, שהיה שושבינא דמלכא, וידע מדותיו הקדושים, ה"ג מדות הרחמים שאין שיעור וערך לרחמנותו יתברך, וזה היה טענת משה ומליצתו על ישראל על דרך זה, אתה רחום וחנון מאוד, אף שחטאו מאוד, רחם עליהם. אבל מי שהוא עדיין במדרגת רוח, ויש לו מלחמת היצר הרע עמו עדיין, יודע איך המלחמה גדולה מאוד, ויכול להמשיך רחמים גם מצידו, וזהו שנאמר יפקוד ה' אלהי הרוחות וגו'.. והשיבו השי"ת קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו, על דרך הנ"ל.

וזהו גם הפירוש באמרה הראשונה בקדושת לוי על יפקוד ה'. שביקש משרע"ה מנהיג כזה אשר ילמד זכות על ישראל מצד עצמם 'מחמת שהם טרודים בפרנסתם'. ולכאורה די לומר שילמד ויראה זכותם, ומה נפק"מ איזה זכות הוא מלמד עליהם. אלא שהכוונה כבורע קודש ובמאור ושמש הנ"ל וכפי שכתב כמ"פ בקדו"ל, שיראה את ערך עבודת ההמונים בתוך טרדותיהם הרבות בפרנסתם וילמד עליהם זכות מצד עצמם.

יפקוד ה' אלהי הרוחות לכל בשר כו'. הכלל, יש ללמוד זכות על ישראל מה שאינם עושים רצון הבורא בתמידות כמלאכים מחמת שהם טרודים בפרנסתם. וזהו שאברהם אבינו היה איש חסד והיה מלמד זכות ולכן נתן להם להמלאכים לאכול להראות להם הצטרפות בשר ודם כדי שלא ילמדו חובה על ישראל... וזהו שאמר יפקוד ה' אלהי הרוחות לכל בשר, כלומר שופט ומנהיג שילמד תמיד זכות על ישראל כמו שאתה לומד זכות על האדם על שאינו עובד אותך בתמידות כן ביקש משה.

ולכן אמר הר"ב מפרשיסחא שמושרע"ה התפלל 'שהרועה יהי' תמיד אחד מהעם ונתעלה כשיהי' רועה, ויבין את ערך עבודתם ומלחמותיהם, ולא אחד שמלכתחילה אינו 'אחד מהעם'. כבשיח שרפי קודש - פרשת פנחס

ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רעה. הרה"ג הר"נ האבד"ק קאלביעל, כתב לי בשם הה"ק הר"ר בונם מפרשיסחא זי"ע. עה"פ הנ"ל שהתפלל 'שהרועה יהי' תמיד אחד מהעם ונתעלה כשיהי' רועה והבן, כן אמר מרן הה"ק הרר"ה מאלכסנדר זי"ע בשמו הק':

לאלה תחלק הארץ: עוד עניין שאין ביכולת הצדיק הגדול כמשרע"ה שבבחי' נשמה שאורו כאור החמה 'וכמו מי שרוצה להביט בשמש ואינו יכול מגודל בהירותו' כנ"ל במאור"ש, שהוא יכול להשפיע רק דרך עניין כללי ושווה לכולם יחד, ואין הוא יכול להתאימה לכל אחד ואחד כפי צורכיו ויכולתו להשיג ולקבל. אמנם דור באי שנחלקה להם לכל אחד ואחד כפי חלקו ויכולתו השייך לו, נצרכו למנהיג שיכול לילך כנגד רוחו של כל אחד בפרט, באופן כזה שיהיה חלק עבודת ה' שלו 'מיוחד ונרגש כל חלק לבעליו'. כבשפת אמת פינחס תרנ"ז.

במדרש, אלקי הרוחות לכל בשר, ברוך חכם הרזים כו'. פי' שאלקותו ית' חל על כל ברי' באופן אחר כמ"ש אל שדי שיש די באלקותו לכל בריה. פי' במידה מיוחדת ומצומצמת כפי כח הכנת כלי המקבל. וכן כל המתנות שנתן הקב"ה לנו הם בכלל ובפרט. כדאיתא נשמה יתירה יורדת בש"ק לכלל ישראל. ומ"מ בפרט יש לכל א' חלק כפי השייך לו. וכמו כן א"י שניתן לכלל ישראל. ובפרט, לאלה תחלק שהי' חלק מיוחד לכל איש. וזהו שרמזו שהגורל הי' צווח כו' פי' שהי' מיוחד ונרגש כל חלק לבעליו. והנה מרע"ה הוא בחי' קהלת יעקב בכלל ולכן נמשל לאור החמה. אבל בחי' יהושע שהילך הארץ הוא בחי' פרט לכן נמשל ללבנה שהיא עם הכוכבים בחי' התחלקות האור לפרטים כנ"ל.

והם פירוש ממש על דברי הקדושת לוי באימרתו השנייה על יפקוד ה'. שביקש משרע"ה שמנהיג ישראל יהיה וינהיג את עצמו עם ישראל כמו 'הבורא יתברך', ש'משפיע אף בעולמות עליונים' הנשמתיים 'רק כאשר יוכלו גם ישראל לקבל זה השפע'.

או יבואר, הכלל, כי הבורא ברוך הוא משפיע שפע לעולם השרפים ולעולם החיות הקודש ומהם נשפע השפע על ישראל והבורא יתברך משפיע בעולמות עליונים כאשר יוכלו גם ישראל לקבל זה השפע... וזהו שביקש משה יפקוד ה' אלהי הרוחות, כלומר אלהי הרוחות שאתה משפיע לכל עליונים. לכל בשר, כשיעור שיוכל האדם לקבל כן יפקוד ה' איש על העדה, שמנהיג על העדה ינהיג

את ישראל כאשר אתה {הקב"ה} מנהיג את עצמך עם ישראל... שמשח ביקש זה שהשם יתברך יעמיד מנהיג טוב על ישראל.

'עצות שאינם ביישובו של עולם': והנה הבאנו עד עכשיו בעניין אי התאמת הצדיק הגדול בחי' נשמה הגדול יותר מזה שהוא בחי' רוח. ושם באהבת שלום שם על יפקוד ה' מאריך מאוד גם בטעות העצומה של צדיק שבא רק מעולם העשייה בחי' 'נפש' בלבד, שאינו מגיע לבחי' שלמות פנימית של 'רוח' בכפיית יצרו, ובגודל הנוק ה'תוהו והשימון', היוצאים מעצותיו של אותו צדיק לעצמו ולאחרים, התופס את כל ה'עבודת ה' בעיקר רק מהצד המעשי הגולמי, שהם 'עצות שאינם ביישובו של עולם', הממיתות ומכלות את השומע לקולם 'בבחי' מדבר ארץ לא עבר בה איש'. ועוד יותר 'ובפרט בשבת קודש', שאין צריכים לבקש עצות, בוודאי יותר נופל למקום התוהו שאינו מן הישוע'.

והנה מי שהוא בבחינת נפש בחינת מדבר, וזוכה לזכך את נפשו בכפיית היצר, אזי הוא עושה מבחינת מדבר בחינת שדה, מקום ישוב שדות וכרמים, מקום זריעת מצות ומעשים טובים, ועושה מבחינת נפש בחינת רוח שהיא בחינת ממוצע... אבל מי שלא זכה לבחינת רוח בכפיית היצר אלא שעדיין הוא בבחינת נפש, יכול להיות שיבקש לעצמו עצות שאינם ביישובו של עולם, ונופל ח"ו למקום תוהו ושימון, בחינת מדבר ארץ לא עבר בה איש והיא בחינת מיתה. ובפרט בשבת קודש, בוודאי יותר נופל למקום התוהו שאינו מן הישוב, על ידי שמבקש עצות לעצמו. כי באמת שבת אינה שלים מכל סטרו, ושקולה היא כנגד כל התורה כולה, ואין צריכים לבקש עצות.

'גולמי חסידות': ואפשר שהוא כנמסילת ישרים פרק יח העוסק בביאור מדת החסידות, שעוד מקודם לדרך הבעש"ט. שיש אנשים שתופסים את החסידות רק בעניינים המעשיים הקיצוניים הן בעשה טוב והן בסור מרע. כאמירת תפילות רבות ובסיגופי הנהגת הגוף והלבוש וכדו' שהיא חסידות מגושמת ופרועה, ללא תואר וצורה וללא שום תיקון הבאה מחסידות חיצונית גסה, ללא לימוד בעיון והשכלה אמיתית, הרואה עניין וערך רק 'באמירת בקשות רבות, ויודים גדולים, ובכיות והשתחויות גדולות, ובסיגופים הזרים שימית בהם האדם את עצמו', בתקנות והנהגות מחמירות וחריפות שהם אולי 'דברים הצריכים לבעלי תשובה' בלבד. חסידות הבאה ממה ש'התחסדו והלכו במה שנודמן להם לפי הסברה הראשונה ולא העמיקו בדברים ולא שקלו אותם במאזני החכמה'.

כי מנהגים רבים ודרכים רבים עוברים בין רבים מבני האדם בשם חסידות, ואינם אלא גולמי חסידות בלי תואר ובלי צורה ובלי תיקון, ונמשך זה מחסרון העיון וההשכלה האמתית אשר לבעלי המדות ההם, כי לא טרחו ולא נתיגעו לדעת את דרך ה' בדיעה ברורה וישרה, אלא התחסדו והלכו במה שנודמן להם לפי הסברה הראשונה, ולא העמיקו בדברים ולא שקלו אותם במאזני החכמה. והנה אלה הבאישו את ריח החסידות בעיני המון האנשים, ומן המשכילים עמהם, באשר כבר יחשבו שהחסידות תלוי בדברי הבל או דברים נגד השכל והדיעה הנכונה, ויאמינו היות כל החסידות תלוי רק באמירת בקשות רבות, ויודים גדולים, ובכיות והשתחויות גדולות ובסיגופים הזרים שימית בהם האדם את עצמו, כטבילות הקרח והשלג וכיוצא בדברים האלה. והנה לא ידעו כי אף על פי שקצת דברים אלה צריכים לבעלי תשובה, וקצתם ראויים לפרושים, הנה לא על אלה נוסד החסידות כלל, כי אם הטוב שבמנהגים האלה הוא ראוי להתלוות אל החסידות, אך מציאות החסידות עצמו הוא דבר עמוק מאד להבינו על נכון.

וכמו שקבע שם בפרק כ' את משקל החסידות הנכונה, שאינה כפי שהיא מופיע ומשפיעה על האדם עצמו עבור מוחשבותיו עצמו, כפי שתוארו לעיל האנשים הנשמתיים, וגם לא לפי תוצאתה המעשית הפשוטה והגסה כאנשי הנפש הנמצאים בעולם העשייה בלבד. אלא 'שישקול כל מעשיו לפי התולדות הנמשכות מהם, ולפי התנאים המתלווים להם לפי העת לפי החברה לפי הנושא ולפי המקום'. והכול חולק אחר התכלית היוצאת בסוף באמת (הריאליזם) מכל המעשים - 'החיתום והתולדה פרי המעשים באמת'.

צריך חילוק והבחנה כי כל זה נאמר על גופי המצות שחייבים אנחנו בהם חובה גמורה שבהם ישים פניו כחלמיש, אך יש איזה תוספות חסידות שאם יעשה אותם האדם לפני המון העם ישחקו עליו ויתלוצצו, ונמצאו חוטאים ונענשים על ידו, והוא היה יכול להניח מלעשות הדברים ההם, כי אינם חובה מוחלטת, הנה דבר כזה ודאי שיותר הגון הוא לחסיד שיניחם משיעשהו, והוא מה שאמר "והצנע לכת עם אלהיך". וכמה חסידים גדולים הניחו ממנהגי חסידותם בהיותם בין המון העם, משום דמחזי כיוהרא. כללו של דבר; כל מה שהוא עיקרי במצוה יעשהו לפני כל מלעיג, ומה שאינו עיקרי והוא גורם שחוק והיתול לא יעשהו. נמצאת למד שהבא להתחסד חסידות אמיתי צריך שישקול כל מעשיו לפי התולדות הנמשכות מהם, ולפי התנאים המתלווים להם לפי העת לפי החברה לפי הנושא ולפי המקום, ואם הפרישה תוליד יותר קידוש שם שמים ונחת רוח לפניו מן המעשה, יפרוש ולא יעשה. או אם מעשה אחד במראיתו הוא טוב, ובתולדותיו או בתנאיו הוא רע, ומעשה אחד רע במראיתו וטוב בתולדותיו, הכל חולק אחר החיתום והתולדה שהיא פרי המעשים באמת, ואין הדברים מסורים אלא ללב מבין ושכל נכון, כי אי אפשר לבאר הפרטים שאין להם קץ.

עיקר העבודות להשומעים מרבותינו: והגדרות אלו כבר היו בדרך החסידות שקודם הבעש"ט. והגדרת דרך הבעש"ט היא שלית אתר פני מינה והכול צריך להיעשות כעומד לפני ה' וכל יהודי צריך להשתדל לפי ערכו לא רק להיות פרוש מהעניינים הגשמיים

כדרך אותם הצדיקים בעלי המעשה בלבד בעצות 'התווה והשימונ' שלהם, המביאות לידי מיתה. וגם לא לחשוב הכול במחשבות אישיות עליונות וגבוהות לעצמו. אלא כמש"כ במא"ש ויחי, 'להיות כל מעשיו הגשמיים דהיינו אכילה ושתיה ושאר עניינים גם כן עבודה גדולה, וזה עיקר העבודות'. 'כידוע להשומעים מרבותינו הקדושים נשמתם עדן - קדושי עליונים'.

דהכלל הוא דהעיקר הוא להיות עמל ויגע לעבודת ה' יתברך תמיד יומם ולילה בתורה ותפילה לישא עמל עול מלכות שמים, ואחר כך כשהוא עושה כן באמת ואמונה בא מזה למדריגה להיות כל מעשיו הגשמיים דהיינו אכילה ושתיה ושאר עניינים גם כן עבודה גדולה להוציא הניצוצים הקדושים כידוע להשומעים מרבותינו הקדושים נשמתם עדן קדושי עליונים, אבל לא כל אדם זוכה לכך רק אחר יגיעה רבה וכבר עברו עדן ועדנים בעבודת ה' יתברך באמת ואמונה אזי נותנים לו מן השמים זאת המתנה להיות גם עסקיו הגשמיים גם כן עבודה גדולה ועושה יחודים גדולים בהם וזה הוא עיקר העבודות כידוע מדברי הקדושים העליונים.

'כוח התנהגות עולם הזה בשולחן כסא ומנורה': וכמש"כ במא"ש ויחי בשם הר"מ מפשווארסק שזו גדולתו ומשמעותו של צדיק הדור עד להיכן ולאלה עניינים הוא יכול להרחיב את עבודתו הקדושה לפני ה' בפרסום שם כבוד מלכותו. ו'לצדיק של הדור נותנים לו כוח להתנהג' (בקדושה ובעבודת ה') כממשלה {גם} בכסא שולחן מנורה יותר משאר תלמידי חכמים שבדורו, ולו המלוכה. ובהנהגת הצדיקים בשבת קודש הניכרת לכולם במלכותם.

וזהו ואני נתתי לך שכס אחד, ואמר הרב החסיד המפורסם בוצינא קדישא איש אלהים מו"ה משה יצחק"ל מפשעווארסק, שכס הוא ראשי תיבות שולחן כסא מנורה דהוא התנהגות העולם הזה על ידי שולחן כסא ומנורה דהיינו שהצדיק יש בידו כוח התנהגות עולם הזה בשולחן כסא ומנורה, וידוע דהתנהגות העולם הזה הוא בא על ידי מדת מלכותו הקדושה, וזה מרומז גם כן בתיבת שכס שם כבוד מלכותו... וזה ואני נתתי לך דהיינו לצדיק של הדור נותנים לו כוח להתנהג בממשלה בכסא שולחן מנורה יותר משאר תלמידי חכמים שבדורו ולו המלוכה. כדאמר צדיק מושל. וזה שכס אחד על אחיך דהיינו כנ"ל שולחן כסא ומנורה כדברי מוהר"מ הקדוש זצוק"ל וכדברי שם כבוד מלכותו דהוא מצד המלכות דהתנהגות עולם הזה.

צדיק של נפש רוח ונשמה גם יחד: וצדיק כזה הוא רק הצדיק המשתלם בסדר הדברים קודם בנפשו ברוחו ואח"כ גם בנשמתו, וכך גם היהודי ההולך בעבודתו בסדר הזה יכול לזכות אצל הצדיק לבחי' נשמה, כי 'מדריגת הנשמה אינה שורה בתוך האדם רק לעתים כשהצדיק הוא בשמחה גדולה ובדביקות גדול'. כבארוכה ספר מאור ושמש - פרשת פנחס והנה יש לדקדק מאי איש אשר רוח בו... הענין הוא כך שה' יתברך ברא את האדם לכבודו לעובדו בלב שלם ונפש ומאד, וזה על ידי הנשמה חלק אלהי ממעל שנתן בתוך האדם שהנשמה נאצלת מכבודו ומכרת בכבודו היאך לעובדו... והנה הגם שקוראים נשמה הוא בדרך כללות אבל לא כל אדם זוכה לנשמה... רק אחר יגיעות רבות יגיעת הגוף והבשר עד בואו אל אמונה שלימה בהזדככות גדול, כעין ראייה בעיני הבשר כן יהיה בהאמונה ויראה בעיני השכל יחודו ויאמין שמלא כל הארץ כבודו באמונה שלימה ובשמחה גדולה ואז זוכה לנפש הקדושה. וכשמתגבר עוד יותר ויותר גדול בחזקה עד שזוכה לדבר דיבורים קדושים הן בתורה הקדושה הן בתפילה, אז זוכה לרוח שהוא רוח ממלא שהוא רוח הקודש והוא מדריגה גדולה. וכשמתגבר עוד יותר ויותר עד שזוכה למחשבות הקדושות וזכות, אז זוכה לנשמה שהיא מדריגה גדולה וגבוהה... ומי שזוכה לנשמה הוא יכול לנהוג את הדור אבל מי שלא זכה אל הנשמה אי אפשר לו להיות מנהיג הדור... והנה הנפש והרוח הם שורים בתוך האדם תמיד אבל מדריגת הנשמה אינה שורה בתוך האדם רק לעתים כשהצדיק הוא בשמחה גדולה ובדביקות גדול אז שורה עליו הנשמה לפי שהיא מדריגה גדולה עד למאד, והיא אינה בתוכו רק חופפת עליו לעתים כשמכין את עצמו בהכנה דרבה.

ומעלתם ושיעור קומתם של צדיקי הדורות ובפרט תלמידי הבעש"ט נמדדת בעד כמה הם יכולים לפעול אצל קהלם, מצד אחד; 'לקשר נשמות עם בני ישראל לשורשם ולהסיר מעליהם המסכים המבדילים והתאוות הגשמיים'. ומצד שני; 'שגם אף אם יתעסקו בגשמייתם לא תפרד מחשבתם מהבורא יתברך וגם בעסקם בגשמייתם יהיה מגמתם לעבודת הבורא ברוך הוא'. כבהמשך דברי המא"ש.

ויראה לרמוז בזה שהכתוב מורה לנו מעלת מנהיגי מנהלי וראשי הדורות ואיזה הדרך אשר יורו לעם בני ישראל, כי הנה העיקר התפעלות צדיקי הדורות והשרידים אשר ה' קורא כרבי שמעון בר יוחאי וחביריו וגם אחריו בסוף הימים שהופיע אור רבינו יצחק לוריא ואחריו שהתנוצץ ניצוצי הבעש"ט וגם יתר צדיקי הדורות מאז ועד עתה היתה מגמתם לקשר נשמות עם בני ישראל לשורשם ולהסיר מעליהם המסכים המבדילים והתאוות הגשמיים בכדי שתהיה נשמותיהם קשורה בשורשה לבל ויכלו חס ושלום להתנתק משורשם, וגם שתהיה יראת הבורא ברוך הוא על פניהם אפילו בחדרי חדרים לבלי לעבור בזדון אפילו על קל שבקלות מדקדוקי סופרים. ואיכות התקשרות נשמותיהם הוא על ידי שמפשיטין את עצמם מהגשמיית ויוצאין מתוך חומריותם לגמרי לקשר

נשמותיהן באין סוף ברוך הוא ועל ידי זה ממשיכין גם כן אתם נשמות עם בני ישראל לקשרם בשורשם. אמנם כבר אמרו זה בשם הבעש"ט ז"ל שהגם שנקשר הנשמות למעלה בשורשם צריך לראות לכל יתבטלו מציאותם ושיוכלו לחזור להגשמייתם, רק שישארו דבוקים באופן שגם אף אם יתעסקו בגשמייתם לא תפרד מחשבתם מהבורא יתברך וגם בעסקם בגשמייתם יהיה מגמתם לעבודת הבורא ברוך הוא.

ואפשר שכוונתו לדברי הבעש"ט האלו (מס' בן פורת יוסף דט"ז ע"א) שהובאו בבעש"ט עה"ת בפרשתן אות ג'.

יפקוד ה' וגו' איש על העדה וגו' ואשר יוציאם ואשר יביאם, כתבתי בשם מורי זלה"ה ביאור פסוק יפקוד ה' איש אשר יוציאם ואשר יביאם, כי ראש הדור יוכל להעלות כל הדיבורים והסיפורים של אנשי דורו, לקשר הגשמי ברוחני, כמו תרי בדחי וכו' ודפח"ח:

אשר יצא ואשר יבוא: ובהמשך דבריו שם יש תרגום מעשי מדויק לדברי בעל אהב"ש והאזהב"י בקשר לסוג הצדיק הראוי לו לאדם לחפש אחריו, ושעליו ביקש משרע"ה. צדיק שיועד לרוממם לשורשם, אך גם לא לבטלם מציאותם וימיתם ב'עצות תווה ושימונ', אלא 'שילמדו סדר העבודה בעת העסק בגשמייתם'. והכל כאשר הוא עושה זאת בפניהם ולנגד עיניהם.

וזה שביקש משה יפקוד ה' וגו' איש על העדה אשר יצא וגו' פירוש שאשר יצא ויפשוט עצמו מהגשמיית לקשר עצמו באין סוף ברוך הוא ולקשר נשמות עם בני ישראל לשורשם, ושהיו במדריגה זו שגם כשהיו בין אנשים יוכל להפשיט עצמו מהגשמיית. זאת תהיה לפניהם, פירוש גם בשבתו ביניהם לא בהתבודדות לבד, בכדי שיוכלו ללמוד זאת ממנו. ואשר יבוא פירוש שמה שזוירי עצמו מעט מדביקותו להתעסק בגשמיית לצורך קיום העולם תהיה גם כן לפניהם בכדי שילמדו גם כן סדר העבודה בעת העסק בגשמיית איך ומה לכוון לעבודת הבורא. אשר יוציאם פירוש שגם כן יוציאם ויקשר נשמותיהם למעלה ויסיר מעליהם התאוות הגשמיית. ואשר יביאם פירוש שיחזירו גם כן כדי שלא יתבטלו מציאותם וכמו שאמרנו למעלה בשם הבעש"ט ז"ל.

רבי גדול ורבי קטן: והנה דרך העולם לרוץ תמיד או אחרי צדיקים בעלי עבודה של 'נשמה' המפורסמים וניכרים להם במחשבות גבוהות ועולות בשמות וייחודים וכו' שקדושתם היא בבחי' בית. או לצדיקים המעשיים בעלי ה'נפש' בקדושה של 'מדרב', 'באמית בקשות רבות, ויודים גדולים, ובכיות והשתחויות גדולות, ובסיגופים חזרים שימית בהם האדם את עצמו'. כאשר כתב בשפתי צדיק בפרשת שופטים אות מ'.

וכן שמעתי מפ"ק קוני ז"ל [הרי"ם] אשר מה שבדורותינו ישראל קדושים רצים לאלפים אחרי כל רבי אף קטן, אמר שיוכל להיות מזה תיקון גדול על מה שהכתוב צווח ששלח השי"ת השכם ושלווה ולא שמענו, לכך כשיש הוא אמינא על א' שהוא עובד השי"ת אנו רצים אחריו.

אבל באמת אדרבא ככל שהדור קטן יותר במדרגותיו צריכים לרבי יותר גדול שהוא בבחי' רוח, שיוכל ברוחו וחיותו להמשיך אל בעלי המעשה הנמוכים את קדושתו מבלי לבטלם לגמרי. להביאם ל'מחשבה טובה וכשירה לילך ולשמוע ברכו וקדושה או ללמוד קצת או להתפלל וליתן צדקה וכדומה'. ולקשר גם את ישראל העליונים בשורשם 'שילמדו גם כן סדר העבודה בעת העסק בגשמיית איך ומה לכוון לעבודת הבורא'. וכמו שאמר הרי"ם (הובא בלקוטי הרי"ם ערך צדיקים משיח שרפי קודש ח"א תפ"ט)

אל תחשבו שאם הדור גדול צריכים לרבי גדול ודור קטן די להם רבי קטן. לא כן הוא אלא ההיפך כי יותר שהדור המה קטנים ושפלים צריכים להרבי היותר גדול. כמו החולה, כל מה שהוא מסוכן ביותר צריך לרופא מומחה וגדול ביותר.

ועל כן צריך להתפלל לזכות להכיר את הצדיקים האמיתיים שבדור, ולפחות את הצדיק המתאים לו בעבודתו. כמו שמביא שם בשפתי צדיק שופטים אות מ' בשם הרי"ב.

שכן שמעתי מחסיד א' ששמע מפ"ק הרבי ר' בונם ז"ל בתפילת משה רבינו ע"ה יפקוד וגו' איש על העדה וגו' מה סלקא דעתך שיעזוב ח"ו את ישראל, אכן ידע שיהי' אחד מנהיג קדוש, רק לפעמים שאין העדה כדאית להכירו שאינם מבינים מי הוא הצדיק הדור, ולכך סיים ולא תהי' עדת וגו' אשר אין להם רועה, שיהי' להם התקרבות אל הרועה נאמן.

ומהרי"ם איתא בספר הזכות פ' תצוה, דבר פלאי עד מאוד, שאותה התקשרות והתבטלות אל צדיק הדור יכולה להיות אף אם אין יודעים מי הוא ואין מכירים אותו. והובא זאת בשפתי צדיק ליקוטים ד'.

ומפ"ק קוני ז"ל שמעתי שיכולין להיות בטל אל הצדיק אף שאין מכירין אותו מי הוא. ואמר זה הלשון; אל תחשדוני שאני הצדיק הדור, רק אני גם כן מבטל עצמי אל הצדיק שנושא חן בפני הקב"ה והוא מעלה חן הכלל ישראל לפני יתב"ש. עכ"ל. (וכמו שהוסיף שם בשפ"צ פרשת שופטים אות מ') גם בדורותינו יוכל להמצא כמו מרע"ה, ואנו בעוונותינו הרבים אין לנו זכ" להכירו גם בילדותו. (וכמו ש}אמרנו חז"ל {על משרע"ה בילדותו} על פסוק וירא בסבלותם שהי' נותן כתיפו ומסייע לכל אחד ואחד מישראל, כן אתנו תמיד, הקדושים שבדור מסייעים לכל אדם מישראל או בכתיפו או בהאנחה עבורו, רק שאין אנו כדאים להיות מבין עליו.